

Victoria A. ROMANENKO,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Russian Language and Intercultural Communication Department, Taras Shevchenko Transnistria State University; 128, October 25 str., Tiraspol, 3300, Moldova; tel.: +373 (533) 79501; e-mail: vita28-28@mail.ru; ORCID ID: 0000-0002-8769-3449

Viorika T. MIZERNIUK,

Master student of the Russian Language and Intercultural Communication Department, Taras Shevchenko Transnistria State University; 128, October 25 str., Tiraspol, 3300, Moldova; tel.: +373 (533) 79501; e-mail: vita28-28@mail.ru

FRAGMENTS OF THE COMMUNICATIVE AND CULTURAL SPACE OF THE CITY OF TIRASPOL

Summary. The *purpose* of this study is determined by the desire to decipher the cultural codes of the city of Tiraspol. The *object* of analysis is some fragments of the Tiraspol urban space. The *subject* of research is the originality of the communicative field of urban space, the translation of the meanings of which is carried out by verbal and non-verbal means. The *methodological* basis of the study was made up of the procedures of descriptive, semiotic, intertextual methods. As a *result* of the study, a cultural and communicative portrait of the Transnistria capital urban space was presented, some groups of onyms with regional and ideological connotations were identified. **Conclusions.** The historical traces manifested over time leave markings in the urban cultural and semiotic space. Urban areas, monuments, buildings, other architectural structures, some institutions that form the cultural index system of the city take in this space an important position, since they are associated with historical events, the activities of individuals and collectives, with precedent events of regional and international significance. In the city koynе, the specific system of urbanonyms, including toponyms (most of all hodonyms) that arose on the basis of precedent anthroponyms, georonyms, chrononyms, as well as ergonyms, hemonyms, aronyms and other onyms expresses these phenomena. The *practical application* of the research results is possible in the study of communicative registers for the transmission and storage of information using objects of urban environment, perceived as a semiotic text, as well as in studying methods of broadcasting national-cultural and regional heritage.

Key words: urban environment, communicative and cultural space, code, name, text, information transmission register.

Статтю отримано 12.10.2019 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2019.32.187788>

УДК 811.161.2.276.1 «18»

САХАРОВА Ольга Вікторівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри мов Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського; вул. Архітектора Городецького, 1-3/11, м. Київ, 01001; тел.: +38 0672498349; e-mail: olsakh@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-1879-6660

УРБАНІСТИЧНІ МАРКЕРИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДРАМАТУРГІЙНОГО ДИСКУРСУ

Анотація. *Метою* дослідження є аналіз вербальних маркерів, що презентують зміст урбаністичного простору в авторських ремарках та мовленні персонажів, для виокремлення змістовних доміант, які переважають у текстах сучасної української драматургії. *Об'єктом* вивчення є описи урбаністичного простору в ремарках та вербальні рефлексії, що пов'язані з життям у місті, у партіях персонажів. *Предмет* дослідження — способи вербалізації урбаністичної теми в текстах сучасної української драматургії. *Матеріалом* дослідження виступають тексти української драматургії кінця ХХ — початку ХХІ століть. *Методичним підґрунтям* є елементи описового, контекстуального методів і дискурсу-аналізу. *Результатом* дослідження є виявлення двох способів зображення урбаністичного простору в ремарках: зовнішній та внутрішній. До зовнішнього належать описи вулиць, парків, а до внутрішніх — помешкань, офісів, установ. Відтворення зовнішнього урбаністичного простору окреслені, переважно, знаками із негативними конотаціями (*зі збереженням двох стін, годинник з порожнім циферблатом*), а внутрішнього — доповненням до характеристики дійових осіб (*На лоджії у Антона — стілець і столик з потільничкою. На лоджії у Петровича теж стілець і столик, на якому купа газет і великий армійський бінокль*). Вербальні рефлексії персонажів відтворюють найрізноманітніші його інтерпретації: як простір для втілення мрій, ідей, проєктів; як протиставлення природі; як простір хоч і травматичний, але такий, що містить спогади про власне життя. **Висновки:** в текстах сучасної української драматургії широко представлено урбаністичний простір, який презентовано різними рівнями маркерів: у ремарках і рефлексіях персонажів.

Ключові слова: драматургійний дискурс, ремарки, партії персонажів, урбаністичні маркери, урбаністичний простір.

Формулювання проблеми. Драматургійний дискурс є складним феноменом що об'єднує не лише літературу і мистецтво, але й різні комунікативні та семіотичні системи. Віддзеркалюючи різноманітні екзистенційні ситуації за допомогою відтворення процесу комунікації, драматичний твір існує і як жанр літератури, і як текстовий матеріал для театральної вистави. Драматургійний дискурс виявляється своєрідним дзеркалом буття у текстовій, театральній іпостасях, як феномен мистецтва

та літератури. На думку М. А. Голованьової, драма наближена до життя більше, ніж інші види літератури [3], а театр, на нашу думку, має цю саму специфіку, що вирізняє його серед інших мистецтв. Отже, вивчення антропонімічних феноменів на матеріалі драматичного тексту видається перспективним напрямом лінгвістики.

Зв'язок з попередніми дослідженнями. Науковці аналізують драматичні твори в комунікативному [5; 6], комунікативно-когнітивному [1] аспектах, розкриваючи процеси на прикладі творчості окремих драматургів [1; 7; 2; 13] або певних періодів історії драматургії [4; 6; 8]. У фокусі дослідників опиняються питання також питання модальності [8], комічного [13] тощо. Найповніший опис драматургійного дискурсу представлено в докторській дисертації В. В. Корольової «Сучасний український драматургійний дискурс: комунікативна структура та прагматика» [5]. Різні аспекти урбанолінгвістики досліджено в багатьох працях Є. М. Степанова [9–12].

Формулювання завдань. Метою запропонованої статті є аналіз вербальних маркерів, що презентують зміст урбаністичного простору, в текстах сучасної української драматургії. Об'єктом є описи урбаністичного простору в ремарках та вербальні рефлексії, що пов'язані з життям у місті, у партіях персонажів. Предмет дослідження — способи вербалізації урбаністичної теми в текстах сучасної української драматургії. Дослідження здійснено за допомогою елементів описового, контекстуального методів та дискурс-аналізу.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження було доведено, що урбаністичні маркери представлено в авторських ремарках і в партіях персонажів. Описи міста в авторських ремарках віддзеркалюють як зовнішній, так і внутрішній урбаністичний простір. До зовнішнього належать зображення міського ландшафту: вулиці, парки, перехрестя, а до внутрішнього — квартири, помешкання, деякі інші об'єкти (офіси, організації, навчальні заклади тощо).

Змалювання зовнішнього урбаністичного простору подається деталізовано: *Центральною компонентою декорації є вуличне перехрестя: два міських шляхи перетинаються ближче до авансцени, і один з них спрямований углибину* (О. Денисенко «Травень — Вересень»).

Загальне окреслення топографічних фактів набувають символічного значення: *Той шлях, який спрямований у глибину сцени, на своєму кінці закручується, стаючи дубки, і перетворюється, як у ролердромі, на круту стіну, котра неначе губиться у зелені каштанів і слянци лискучих шибок багатопверхових будинків. Так само вже ближче до авансцени той шлях, який перпендикулярний шляхові, спрямованому углибину, теж може закручуватися угору одним чи обома своїми кінцями і може бути використаний як ролердром* (О. Денисенко. Травень — Вересень).

Ремарка виступає своєрідним способом комунікації драматурга з постановниками вистави. Автор висловлює своє бачення художнього простору у формі поради, припущення, пропозиції, про що заявляє прямо або метафорично (*Такий сценографічний принцип не є догмою, а є лише авторською пропозицією, і, отже, будь-яке інше сценографічне вирішення — можливе і прийнятне без ролердрому зі збереженням двох стін з помешканнями нагорі, як опорних точок декорації, без яких неможливі вертикальні композиції, що є важливим для розвитку дії*) (О. Денисенко. Травень — Вересень).

Іншим способом змалювання урбаністичного простору було виявлено вулицю та поліпропозитивний символ — годинник: *Посеред сцени — широка колона, вгорі на колоні — глобус, під глобусом — годинник з порожнім циферблатом* (А. Багряна. Боги вмирають від нудьги). Проте драматург далі фокусує увагу на інших символах: *Виходить ТАРАС, одягнений по-сучасному, тримає букет квітів. Роззирається навсідич, підходить до колони, звіряє час на своєму годиннику, обходить довкола, тоді зупиняється ліворуч, обіпершись об колону і замріяно чекає. З іншого боку сцени виходить СОЛОМІЯ, одягнена скромно, трохи по-старомодному, в руках тримає парасольку й сумочку. Теж дивиться на годинник, роззирається, але не бачить хлопця, дістає із сумочки дзеркальце, чепуриться, стає з іншого боку колони* (А. Багряна. Боги вмирають від нудьги).

Ще один маркер урбаністичного простору: сквер із скульптурами. Він виникає в описі мимохідь: *Дія відбувається на початку 2000-х років. Декорації перед очима глядачів ставлять та міняють два хлопці: вони ж двірники, асистенти, охоронці. Можна обмежитися тільки зміною таблички на одних дверях, що постійно є на сцені. Край сцени — лавочка, на якій — сидяча скульптура самотньої жінки, з пози котрої видно, що вона мала поруч особу-співбесідницю* (Б. Мельничук. Актор і блазні).

Відповідно, відтворення урбаністичних символів зовнішнього простору супроводжується символічними значеннями стіни, ходінням по колу, коли неможливо побачити одне одного, та втратою співрозмовників.

Опис внутрішнього урбаністичного простору зазвичай доповнює образ персонажа та передає частково дизайнерські пріоритети часу: *Однокімнатна квартира Антона на десятому поверсі. Стіл, диван, шафа для одягу із вмонтованим дзеркалом. Справа, в глибині сцени, — двері у ванну кімнату. Посередині, теж в глибині, — входні двері в квартиру. На передньому плані справа окремим сегментом — видовжена лоджія, розділена перегородкою. Ліва сторона належить Антону, права — сусіду, Петровичу. Лоджія з боку авансцени оперезана перилами, а з тильного боку на кожній із двох частин дверей, через які будуть входити кожен на свою половину лоджії*

Антон і Петрович. Через перегородку вони будуть спілкуватися, зазирати одне до одного (А. Наумов. Ліки від Майї).

Щоразу кімнати / квартири вимальовуються драматургами дуже детально: *Вітальня майже нової квартири. Праворуч — стінка. Ліворуч, коло дивана, — довгий низенький столик, що тепер у багатьох сім'ях править і за стіл обідній, не кажучи вже про чайний. Два крісла. Не обійтись без телевізора. Саме собою, торшер. Ліворуч — двері у кімнату батьків, прямо — двері у кімнату Сергія, двері праворуч ведуть до передпокою, кухні і т. д. З кімнати Сергія лунуть по квартирі звуки біту. На те й магнітофон. На дивані бабуся читає газету. Дзвонить телефон (Я. Стельмах. Привіт, синичко!).* Поширеним є введення позиції автора, його оцінки, висловленої імпліцитно через посесивний предикат у значенні негативної оцінки (*Не обійтись без телевізора*) або за допомогою вставної конструкції (*Саме собою, торшер*).

Опис екзистенційного простору майбутніх героїв може поєднувати опис помешкання з появою дійових осіб, невербальна поведінка яких є натяком на подальші події: *Двокімнатна квартира-сталінка. Кімната дівчат. Мінімум меблів — два ліжка, стіл, стілець, велика шафа. На столі — новенький комп'ютер. З обстановки помітно, що кімнату займають особи з протилежними смаками. До кімнати заходить Оля. Плаче. Вмикає сумну мелодію, з-під ліжка дістає велику валізу, а з валізи — гаманець, перераховує гроші. Починає ще більше плакати (Н. Уварова. Шахрайки).*

Багатомірний урбаністичний простір буття персонажів містить як квартири, так і певні установи, організації, офіси, прогнозуючи подальше сценічне втілення: *Ліворуч на сцені кімната із східними дверима теж ліворуч. В кімнаті стіл, ліжка, велике дзеркало, шафа, якісь інші предмети побуту. Оскільки ця кімната — одна для Ольги, Ганни і Вікторії, тому відповідно до подій, потрібна деяка трансформація побуту. Але обов'язково в кімнаті Ольги — портрет Альберта у светрі, в кімнаті Ганни — його ж портрет в літній сорочці, а в кімнаті Вікторії — в малиновому піджаку.*

Праворуч на сцені — фрагмент приміщення апеляційного суду, де навкис (з метою кращого ракурсу) до глядацького залу три суддівські стільці з високими спинками, перед якими — довгий стіл для ділових паперів із стопками справ, а перед столом — табуретка для відповідача (А. Наумов. Жінки в мантіях).

Багатомірність виявляється й у зображенні різних урбаністичних помешкань, що символізують, відповідно, різні способи життя та картини світу персонажів: *На сцені — дві умовно позначені квартири. І якщо ліва половина, з люстрою і світильниками «під старовину» і такими ж, а можливо, й насправді старовинними меблями, аж ніяк не позбавленими смаку, — квартира Олега, де повністю панує Мати, то права, із скромним і доречним убранням, — кімната і кухня, де живе Тоня (Я. Стельмах. Гра на клавісинах).*

Детальний опис оздоблення зазвичай красномовний, має поліфункційну систему знаків епохи, соціуму, особистостей, що в ньому перебувають: *Приміщення сторожів смітника — сторожка. Стіни обклеєні старими шпалерами і репродукціями художніх картин (в основному з оголеними жіночими тілами). Вирізняється репродукція картини Леонардо да Вінчі «Мона Ліза (Джоконда)», на якій кульковою ручкою домальовані жінці вуса та бакенбарди... По-центру приміщення — стіл, накритий замусолоною клейончастою скатертю. Кругом столу — стільці. Справа від столу — невелика тумбочка, на якій лежить старенький радіоприймач. В приміщенні звалено картонні коробки, кілька дерев'яних ящиків. Одне єдине вікно закрито брудною занавіскою. Зліва — двері з виламаним замком. Приміщення освітлюється електричною лампою без абажура (І. Юзюк. Портфоліо).*

Урбаністична тема в партіях персонажів не має таких чітких маркерів. У численних репліках, діалогах, монологах дійові особи певним чином виходять на проблему ролі міста в житті особистостей. У різних контекстах дійові особи можуть бути представлені як суб'єкти творення урбаністичних локацій. Тоді домінує значення простору для втілення мрій, ідей, проєктів: *Це мінімалістський європейський постмодерн. Нічого зайвого, все максимально раціоналізовано й продумано, строгість і аскетизм форм, але форм унікальних. Всі фронтальні стіни будуть зроблені зі скла й заліза. Це буде символізувати прозорість, початок відліку нового часу, нову епоху, відкритість до світу, до технологій (Ж. Безп'ятчук. Некласична людина).*

Проте, в переважній більшості, персонажі представлені як об'єкти урбаністичного буття. І в ньому місто зображене як простір травматичний: *Лідія Миронівна. Що трапилось, питаєш? Все за відомою формулою. Ти йшла, автівка їхала. Але ви чомусь не розминулись. Після чого ти не опритомніла, а от автівка далі поїхала. Та так швидко, що тільки її й бачили. А тебе наша не дуже «швидка» доставила в лікарню. Прямо на операційний стіл. А Ігор Олексійович склеїв тебе. І, виходить, успішно. Я зрозуміло виклала хвилюючі подробиці автодорожнього чепе з тобою? (А. Наумов. Пацієнтка найкращого хірурга).*

Певні сюжетні колізії зумовлюють імпліцитне відтворення урбаністичного простору як завелико-та незручного:

Грець-Апонькіна. Чудова перспектива розмістити кафедру за шістдесят кеме від універса.

Не давай. Зате ближче до реальної економіки.

Сичук. Вас будуть підвозити маршруткою, так що не хвилюйтесь.

Моляко. А студентів чим? (А. Наумов. Засідання кафедри).

Поширена також інтерпретація міста як кам'яних джунглів, що протиставляються природі: *Ведучий (говорить швидко та самовпевнено). Високоповажні добродії! Пані, панове, та чарівні панянки! Я радий знов вас вітати в нашій затишній студії, на нашому завжди актуальному та принциповому ток-шоу! Сьогодні, наприкінці квітучої весни та напередодні літньої спеки я пропоную обговорити тему недільного відпочинку на лоні природи. Напевно, немає серед нас жодної людини, яка б хоч раз не мріяла у літню спеку втекти з кам'яних джунглів, опинитися у мальовничому куточку гаю біля річної прохолоди, подаль від міського гомону та пилу (Г. Легка. Ток-шоу (із циклу «Медіа»)).*

Урбаністичні смисли руйнують життя одних, провокують інших на порушення вірності, відданості, на порушення етичних камертонів буття:

Оля. Я не місцева, мій хлопець теж. Зі мною можна зустрічатись, проводити час, а от одружуватися, як виявилось, треба тільки з городянкою.

Андрій. Він вас хоч кохав?

Оля. Принаймні, казав, що кохає тільки мене, але у цьому світі потрібно влаштовуватися, і зі мною він не бачить перспектив.

Андрій. Він одружився?

Оля. Звичайно. Як і хотів, його дружина городянка, має власну квартиру і машину. (Н. Уварова. Шахрайки).

У змалюванні буття персонажів тема міста нерідко ототожнюється з темою власного життя. Тоді у ретроспективі «оживають» знаки урбаністичного простору як свідки певних особистих подій. Прелюдією до розгортання такого змісту може стати певна «урбаністична» ситуація, наприклад, пошуки нового житла: *ЛАРИСА. Алло... Доброго дня, Ігоре! Гарні новини? Так... Другий п'ятиповерхового? Так... Вікна на Володимирську? Чудово... Кухня — 12, кімнати роздільні... А документи? Дарча? Добре... Ще й євроремонт? Ого! Так, дивимось, звичайно... Записую... (Бере блокнот, ручку). Володимирська... номер... квартира... (Полотніє). Добре, сьогодні о восьмій... До побачення, Ігоре...*

Впускає телефон, знесилено відкидається на дивані, якийсь час лежить мовчки (Н. Симчич. Квартира на Володимирській).

Причина схвильованості героїні пояснюється згодом, що створює фатальну сюжетну драму: *ЛАРИСА. Тоді, двадцять п'ять років тому, рівно о десятій, двері мали бути відчиненими. І я мала непомітно, щоб, бува, не побачив хтось із сусідів, прослизнути всередину. Тихо й непомітно, як мишка, як тінь... Тому що там, у квартирі на Володимирській, чекав на мене Володя. Мій Вовчик... Мій коханий. Нам було всього по сімнадцять! Ми були дітьми! Ми боялися сусідів, ми боялися його бабусі, боялися декана, студкомуну, відкритих комсомольських зборів... Ми були сопливими першокурсниками, на яких завалилася любов.*

Екзистенційна тема буття персонажа на фоні міста суголосна ксенологічній проблемі, що відтворена в діалозі:

ПАНІ ПРИНА (з боєм). А місто наше — зовсім не те, що колись... Якесь чуже... Чуже! Понадкривали барів, кафе, набудували нових офісів. Ідеш — і нічого не впізнаєш.

ПАН БОГДАН. То ми, Ірису, не ті стали...

ПАНІ ПРИНА. Не кажи, Богдане. Мені тут кожен камінчик знайомий був, а тепер — усе мармур, мармур, дзеркальне скло і якісь мармурові молоді люди навколо: дивляться на тебе холодно, аж мороз поза шкірою йде. Ми колись були усміхнені, веселі... Знаєш, Богдане, таке відчуття, що зайшли до рідної хати чужаки і господарюють тут замість нас (Н. Ковалик. Тріумфальна жінка).

Висновки. Отже, в сучасному українському драматургічному дискурсі актуалізовано чимало антропоцентричних тем, серед яких важливою є тема урбаністичного буття людини. Попри певні упередження, неодноразово сформульовані в різних форматах, згідно з якими українській ментальності і культурі не притаманна тема міста [14], констатуємо поширеність урбаністичної проблеми в аналізованих текстах. Описи міста в ремарках поділяємо на зовнішні та внутрішні. Зовнішні, що змальовують вулиці, площі, парки, тяжіють до імпліцитних негативних конотацій: символи стіни, ходіння по колу, зникнення співрозмовників. Внутрішні описи помешкань та інших просторів буття персонажів виступають своєрідним доповненням характеристики дійових осіб і знаків епохи. Урбаністичні теми в партіях персонажів змальовують місто як простір для втілення мрій, ідей, проектів; як простір травматичний, завеликий; як протиставлення природі, як випробування; як простір буття. Негативні конотації пов'язані, на наш погляд не з невідповідністю міста українській ментальності, а з універсальними антропологічними темами сучасності: самотності, розгубленості у світі, реакції на швидкоплинності.

Л і т е р а т у р а

1. Байоль О. В. Драматургічний дискурс Теннессі Вільямса : комунікативно-когнітивний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2008. 21 с.
2. Білоус В. Б. Мова драматичних творів Володимира Винниченка у лінгвокультурному аспекті : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 2007. 20 с.
3. Голованєва М. А. Комунікативно-когнітивне пространство русскої драми кінця ХХ століття : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Волгоград, 2013. 40 с.
4. Горюнова М. М. Функції діалогу й авторської ремарки в жанрі німецькомовної драми ХХ ст. *Науковий вісник Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки»*. Луцьк, 2013. № 19. С. 140–143.
5. Корольова В. В. Сучасний український драматургічний дискурс : комунікативна структура та прагматика : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Дніпро, 2017. 423 с.
6. Криницька О. І. Реалізація комунікативних стратегій у художньому тексті (на матеріалі української драми кінця ХІХ — початку ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2006. 20 с.
7. Руснак Н., Струк І. Взаємодія вербальної і невербальної комунікації у драматургічному тексті (на матеріалі п'єси Івана Синюка «Мужики»). *Українська мова*. Київ, 2015. № 2. С. 100–110.
8. Сафонова Н. М. Суб'єктивна модальність у діалозі та полілозі сучасної української драми (семантика і прагматика) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2006. 20 с.
9. Степанов Є. М. Російське мовлення Одеси : монографія. Одеса : Астропринт, 2004. 496 с.
10. Степанов Є. М. Мова міста як соціолінгвістична проблема. *Вісник Львівського ун-ту. Сер. філологічна*. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2006. Вип. 38. Ч. II. С. 65–71.
11. Степанов Є. Н. Соціальні аспекти городського прецедентного феномена і його статус в системі феноменів. *Мова : науково-теоретичний часопис з мовознавства*. Одеса : Астропринт, 2008. № 13. С. 5–10.
12. Степанов Є. Н. Городские концепты в полилингвокультурном портрете Одессы. *Концепты и контрасты : коллективная монография*. Одесса : Гельветика, 2017. С. 13–19.
13. Федоренко Л. В. Вербальна репрезентація комічного у драматургічному дискурсі Фрідріха Дюрренматта : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2012. 20 с.
14. Цимбал Я. Привиди урбанізму. *Критика : міжнародний огляд книжок та ідей*. 2007, квітень. URL : <https://krytyka.com/ua/articles/pryvyydy-urbanizmu>

References

1. Baillolet, O. V. (2008), *Tennessee Williams dramatic discourse, communicative and cognitive aspect : Author's thesis [Dramaturhichnyi dyskurs Tennesi Viliamsa : komunikatyvno-kohnitynyyi aspekt : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04]*, Kyiv, 21 p.
2. Bilous, V. B. (2007), *Language of Volodymyr Vynnychenko's drama : linguocultural aspect : Author's thesis [Mova dramatychnykh tvoriv Volodymyra Vynnychenka u lnhvokulturnomu aspekti : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]*, Dnepropetrovsk, 20 p.
3. Golovaneva, M. A. (2013), *The communicative-cognitive space of Russian drama of the late twentieth century : Author's thesis [Kommunikativno-kognitivnoye prostranstvo russkoy dramy kontsa XX veka : avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk : 10.02.01]*, Volgograd, 40 p.
4. Horiunova, M. M. (2013), «Functions of dialogue and author's remarks in the genre of German-language drama of the twentieth century», *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University, Series «Philological Sciences»* [«Funktsii dialohu i avtorskoi remarky v zhanri nimetskomovnoi dramy XX st.», *Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriya «Filolohichni nauky»*], Lutsk, No. 19, pp. 140–143.
5. Koroliova, V. V. (2017), *Modern Ukrainian dramatic discourse : communicative structure and ptagmatics : Doctor's thesis [Suchasnyi ukrainskyi dramaturhiinyi dyskurs : komunikatyvna struktura ta prahmatyka : dys. ... d-ra filol. nauk : 10.02.01]*, Dnipro, 423 p.
6. Krynytska, O. I. (2006), *The implementation of communication strategies in fiction (based on modern Ukrainian drama of the late nineteenth and early twentieth century) : Author's thesis [Realizatsiia komunikatyvnykh stratehiu u khudozhiomui teksti (na materialii ukrainskoi dramy kintsia XIX — pochatku XX stolittia) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]*, Ivano-Frankivsk, 20 p.
7. Rusnak, N., Struk, I. (2015), «The interaction of verbal and non-verbal communication in dramatic text (based on Ivan Sinyuk's play «Men»)», *Ukrainian Language* [«Vzaiemodiia verbalnoi i neverbalnoi komunikatsii u dramaturhichnomu teksti (na materialii piesy Ivana Syniuka «Muzhyky)», *Ukrainska mova*], Kyiv, No. 2, pp. 100–110.
8. Safonova, N. M. (2006), *Subjective modality in the dialogue and polylogue of modern Ukrainian drama (semantics and pragmatics) : Author's thesis [Subiektyvna modalnist u dialozi ta polilozi suchasnoi ukrainskoi dramy (semantyka i prahmatyka) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]*, Donetsk, 20 p.
9. Stepanov, Ie. M. (2004), *The Russian Speech of Odessa : monograph [Rosiske movlennia Odesy : monographiia]*, Odessa I. I. Mechnikov National University, Astroprint, Odessa, 496 p.
10. Stepanov, Ye. M. (2006), «Language of city as a sociolinguistic problem», *Visnyk of L'viv University, Series philological* [«Mova mista iak sotsiolinhvistychna problema», *Visnyk L'vivskoho universytetu, Seriya filolohichna*], Lviv Ivan Franko National University, vol. 38, part II, pp. 65–71.
11. Stepanov, Ye. N. (2008), «Social aspects of urban precedential phenomenon and it's status in system of phenom-ena», *Mova / Language* [«Sotsial'nye aspekty gorodskogo pretседentnogo fenomena i yego status v sisteme fenomenov», *Mova*], Odessa I. I. Mechnikov National University, Astroprint, Odessa, vol. 13, pp. 5–10.
12. Stepanov, Ie. N. (2017), «Urban concepts in a multilingual portrait of Odessa», *Concepts and contrasts : collective monograph* [«Gorodskiyе kontsepty v polilingvokul'turnom portrete Odesy», *Kontsepty i kontrasty : kollektivnaya monografiya*], Helvetica, Odessa, pp. 13–19.
13. Fedorenko, L. V. (2012), *Comic verbal representation of Friedrich Dürrenmatt's dramatic discourse : Author's thesis [Verbalna reprezentatsiia komichnoho u dramaturhichnomu dyskursi Fridrikha Diurrenmatta : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04]*, Kharkov, 20 p.

14. Tsybmal, Ya. (2007), «Ghosts of urbanism», *Criticism : an International Review of Books and Ideas* [«Pryvydy urbanizmu», *Krytyka : mizhnarodnyi ohliad knyzhok ta idei*], Kyiv, April. Available at : <https://krytyka.com/ua/articles/pryvydy-urbanizmu> [Accessed 20 Aug. 2019].

САХАРОВА Ольга Викторовна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры языков Национальной музыкальной академии Украины имени П. И. Чайковского; ул. Архитектора Городецкого, 1–3/11, г. Киев, 01001, Украина; тел.: +38 0672498349; e-mail: olsakh@ukr.net; ORCID ID: 0000–0003–1879–6660

УРБАНИСТИЧЕСКИЕ МАРКЕРЫ СОВРЕМЕННОГО УКРАИНСКОГО ДРАМАТУРГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

Аннотация. *Целью* исследования является анализ вербальных маркеров, представляющих содержание урбанистического пространства в авторских ремарках и речи персонажей, для выделения содержательных доминант, которые преобладают в текстах современной украинской драматургии. *Объектом* изучения являются описания урбанистического пространства в ремарках и вербальные рефлексии, связанные с жизнью в городе, в партиях персонажей. *Предмет* исследования — способы вербализации урбанистической темы в текстах современной украинской драматургии. *Материалом* исследования выступают тексты украинской драматургии конца XX — начала XXI веков. *Методической основой* являются элементы описательного, контекстуального методов и дискурс-анализа. *Результат* исследования заключается в выявлении двух способов изображения урбанистического пространства в ремарках: внешний и внутренний. К внешнему способу относятся описания улиц, парков, а к внутреннему — описания помещений, офисов, учреждений. Воспроизведение внешнего урбанистического пространства, очерченное, преимущественно, знаками с негативными коннотациями (*зі збереженням двох стін, годинник з порожнім циферблатом*), а внутреннего — дополнением к характеристике действующих лиц (*На лоджії у Антона — стілець і столик з попільничкою. На лоджії у Петровича теж стілець і столик, на якому купа газет і великий армійський бінокль*). Вербальные рефлексии персонажей воспроизводят самые разнообразные его интерпретации: как пространство для воплощения мечты, идей, проектов; как противопоставление природе; как пространство хоть и травматический, но содержащий воспоминания о собственной жизни. **Выводы:** в текстах современной украинской драматургии урбанистическое пространство представлено различными уровнями маркеров: в ремарках автора и в рефлексиях персонажей.

Ключевые слова: драматургический дискурс, ремарки, партии персонажей, урбанистические маркеры, урбанистическое пространство.

Olga V. SAKHAROVA,

candidate of Philology, Docent of the Department of Languages, Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine; 1–3/11 Architect Gorodetsky str., Kyiv, 01001, Ukraine; tel.: +38 0672498349; e-mail: olsakh@ukr.net; ORCID ID: 0000–0003–1879–6660

URBAN MARKERS OF MODERN UKRAINIAN DRAMA DISCOURSE

Summary. The *purpose* of this article is to analyse verbal markers presenting the content of urban space in author's theatrical remarks, character's speech, definition of informative dominants prevailing in the texts of modern Ukrainian Drama. The *object* of this study is description of urban space in theatrical notes & verbal reflections connected with life in the city & groups of characters. The *material* of the research is the texts of Ukrainian drama of the end of 20th – the beginning of the 21st century. *Methodical background* is elements of descriptive, contextual methods & discourse-analysis. In the course of the study there were received such *results*: two ways of description of urban space in theatrical notes were found out: external & internal. Descriptions of streets & parks are the ways of external approach in presenting of urban space; descriptions of dwellings, offices & other establishments are the ways of internal approach in its presenting. Reconstructions of external urban space are outlined mostly with marks of negative connotation (*preservation of two walls, the clock with empty face*), and internal — addition to the description of the heroes characteristics (*On the loggia of Antony there is a chair and the table with an ashtray on it. On the loggia of Petrovich there is also a chair and a table, but with the heap of newspapers and binoculars on it*). Verbal reflections of the characters recreate various interpretations : as the space for implementing of dreams, ideas, projects; as contradiction to the nature; as space being traumatic but as one presenting recollections of personal life. **Conclusions:** urban space is represented in the texts of modern Ukrainian dramaturgy by various levels of markers: in the author's remarks and in character reflections.

Key words: drama discourse, theatrical remarks, party of characters, urban markers.

Статтю отримано 24.09.2019 р.